

Zagovornik načela enakosti
Železna cesta 16
1000 Ljubljana

Datum: 20. julij 2020
Oznaka: 061-20- aš

Diskriminacija mladih

Mladinski svet Slovenije je ključni zagovornik mladih v Sloveniji, tudi zagovornik njihovih pravic, zato se pogosto srečuje tudi z diskriminacijo mladih. Slednjo večinoma obravnava v okviru drugih vsebinskih področij, ki so pomembna za mlade. Kot najbolj pereča področja pravic in diskriminacije mladih vidimo zaposlovanje in stanovanjsko problematiko. Vsekakor se ob tem zavedamo tudi **specifičnih razlogov**, zaradi katerih so mladi pogosto diskriminirani, ki niso nujno (samo) starost, pač pa tudi etnična pripadnost, spolna usmerjenost, barva kože, specifične videza (frizura, oblačila, tetovaže, pirsingi), materialni položaj itd., včasih je to lahko zgolj ime in / ali priimek. Pri mladih tako pogosto prihaja do t.i. **večplastne diskriminacije**. Nemalokrat so diskriminirane tudi družine ali posamezni starši, predvsem matere majhnih otrok in nosečnice. Naj ob tem poudarimo še, da je diskriminacijo na podlagi starosti zelo težko dokazati, saj tisti, ki diskriminirajo mlade, pri tem (formalno) običajno ne uporabljajo starostnih kriterijev, pač pa druge, posredne, ki pa so predvsem značilni za mlade. (prim. delovna doba kot prednostni kriterij pri ohranjanju delavcev ob odpuščanju).

Dovzetnost mladih za diskriminacijo je pogosto višja tudi zato, ker niso dovolj informirani o svojih pravicah in lahko marsikdaj diskriminatorna dejanja dojemajo kot običajna in samoumevna. Poleg neinformiranosti pa se mladi zaradi svoje starosti, neizkušenosti, revščine in drugih dejavnikov, ki jim vzbujajo občutek inferiornosti, ali pa tudi iz strahu pred posledicami, ne upajo upreti diskriminaciji; pogosto pa tudi ne vedo, kako lahko to storijo. Zato je ključen obstoj in promocija institucij, tako na nevladni kot vladni strani, ki lahko v primerih diskriminacije mladim nudijo podporo.

Na področju **zaposlovanja** že dolgo opažamo, da so starejše generacije v bistveni prednosti, saj imajo zagotovljene bistveno boljše pogoje svoje zaposlitve, so neprimerljivo boljše zastopane v sindikatih ipd. Mladi (pa tudi nekoliko starejši) so v primerjavi s starejšimi mnogo bolj podvrženi prekarnim oblikam zaposlitve, kamor sodijo delo za določen čas, delo preko različnih pogodb, prisilni s.p.-ji ipd. Pogosto se zgodi, da mladi že vstopijo v trideseta leta, pa kljub temu, da so ves čas po zaključku izobraževanja (ali pa tudi že prej) delali, nimajo niti dneva delovne dobe.

Naj navedemo še nekaj primerov situacij, ki smo jih v preteklosti na področju zaposlovanja izpostavili kot diskriminatorne do mladih:

1. Pravila odpuščanja delavcev: kot kriterij za določanje presežnih delavcev se med drugim uporablja delovna doba (102. člen ZDR-1); seveda na način, da se prednostno ohranja delavce z daljšo delovno dobo. Ta določba je po mnenju MSS diskriminatorna do mlajših delavcev, ki preprosto ne morejo imeti dolge delovne dobe, in sicer iz dveh razlogov; ker so mladi in ker so mnogo bolj podvrženi

prekarnosti, kar za starejše generacije, ki so pretežno poznale že od svojega vstopa na trg dela eno obliko zaposlitve (delo za nedoločen čas), ne velja. Edini, s tem povezan smiseln kriterij so po našem mnenju izkušnje delavcev, kar pa že določa drug zakonski kriterij.

Na področju **stanovanjske problematike** se srečujemo s kršenjem pravic občasno, ko se na nas obrnejo posamezniki s težavami na tem področju. Dokaj obsežen nabor kršenja pravic najemnikom stanovanj pa smo obravnavali v sklopu ankete za najemnike, ki smo jo izvedli v letu 2015, in v kateri je sodelovalo preko 1.200 posameznikov, ki so v obdobju 10 let pred tem kadarkoli najeli stanovanje. Z anketo smo ugotovili, da se je s kršitvami pravic, omejevanjem uporabe stanovanja, z nezakonitimi in drugimi spornimi dejanji pri najemu srečalo 95 odstotkov respondentov.

Posebno področje v okviru ankete je bilo tudi **iskanje stanovanja**, kjer smo raziskovali vzroke za zavrnitve potencialnih najemnikov. V splošnem smo ugotovili, da je najpogostejši razlog za zavrnitev mladost v širšem smislu oz. v povezavi z lastnostmi, ki so jih najemodajalci pripisovali mladim. Šlo je namreč za (vrstni red po pogostnosti):

- študente, ki so po mnenju lastnikov stanovanj preglasni, motijo red in mir, uničujejo stanovanja ipd.
- mlade zaposlene, za katere so lastniki stanovanj dvomili, da so zmožni (in dovolj odgovorni) plačevati najemnino in stroške.
- mlade družine in nosečnice, ker lastniki v stanovanju ne želijo otrok.
- mlade pare, ki bi se jih bilo v primeru rojstva otroka težko »znebiti iz stanovanja«.

Področje, ki bi ga tudi izpostavili je področje **duševnega zdravja**. Področje duševnega zdravja je v Sloveniji še vedno premalo naslovljeno in sistemsko urejeno. Posledice slabo obravnavanega in ne reguliranega področja občutijo vse demografske skupine prebivalcev, zlasti pa prizadenejo mlade, ki se ob svojem vstopu v samostojno življenje srečujejo še z mnogimi drugimi izzivi, kot sta iskanje primerne zaposlitve in stanovanja – področji, ki mladim prinašata mnogo negotovosti. Po podatkih NIJZ se polovica vseh duševnih motenj začne pri 14 letih. Pomanjkanje specializacij na področju strok, ki se ukvarjajo z duševnim zdravjem, ter s tem kadra, ki bi bil primerno usposobljen in bi lahko razbremenil neskončne čakalne vrste pacientov pri preobremenjenih specialistih, nakazuje na dejstvo, da vse premalo ljudi prejema primerno strokovno pomoč, kar še posebej v neenak položaj postavlja mlade, saj znižuje kakovost njihovega življenja in njegovo aktivno vlogo v družbi. Posledica pomanjkanja primerno usposobljenega kadra se kaže tudi v hitrem porastu alternativnih oblik psihosocialnih terapij in svetovanj, ki ne nudijo primerne in kakovostne podpore. Ker zadeve še vedno niso zakonsko urejene, to v praksi pomeni, da lahko kdorkoli, ne glede na izobrazbo, odpre svojo samoplačniško svetovalnico ter izvaja storitve, za katere ni primerno usposobljen ter s tem ogroža najbolj ranljive posameznike, kamor sodijo tudi mlade, ki si kvalitetnih pomoči pogostokrat ne morejo finančno privoščiti.

Trenutno stanje na področju duševnega zdravja kaže na to, da zakonska ureditev ni zadostna in skrb za duševno zdravje vseh državljanov ostaja na dnu lestvice prioritet naše države. Leta 2018 je sicer bila sprejeta Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028, vendar je njena implementacija trenutno zelo omejena.

Poleg tega bi posebej izpostavili **mlade s podeželja**. Razlike med življenjem v mestu in na podeželju so pri nas še vedno zelo izrazite. Oddaljen in neurejen dostop do urbanih središč otežuje dostop mladim do kakovostnih zaposlitev in javnih storitev, kar jih dodatno postavlja v neenak položaj. Kljub temu, da stanovanjska problematika ni tako razsežna na podeželju kot je v mestih, mladi na podeželju rešujejo stanovanjsko vprašanje predvsem z dograditvijo stanovanjskih površin na objektih staršev, kar lahko vodi v slabše osamosvajanje mladih in v povečanje njihovih stisk.

Epidemija Covid 19 in položaj mladih

na Mladinskem svetu Slovenije že vse od začetka epidemije COVID-19 budno spremljamo različne posledice, ki jih zdravstvena in družbeno-gospodarska kriza prinaša v našo družbo, pri čemer se še posebej zavedamo težkega položaja, v katerem so se znašli mladi. Osamosvajanje mladih, ki je zaradi porasta negotovih oblik zaposlitve, relativno nizkega plačila za opravljeno delo in skorajda neobstoječe stanovanjske politike oteženo, je v tej situaciji postalo še težje.

V času epidemije se je že tako slab položaj na **stanovanjskem področju** za mnoge samo še poslabšal. Največje težave imajo tudi v trenutni krizi mladi, ki so najemniki v tržnih stanovanjih z visokimi najemnini in so bili od dohodka, najemnino pa so morali plačevati tudi v času epidemije. Poleg študentov so to pogosto mladi zaposleni oz. samozaposleni ter mlade družine. Številnim od njih, ki so že pred krizo z lastnim zaslužkom komaj plačevali stroške najema, je izguba dela ali zmanjšanje prihodka pomenila tudi izgubo doma.

Številni mladi, ki so opravljali **prekarne oblike** dela so čez noč izgubili zaposlitev, saj so najlažje odpustljiva delovna sila in za veliko mladih, ki so se že pred krizo komaj preživljali iz meseca v mesec, trenuten položaj na trgu dela ne zagotavlja preživetja.

V času krize COVID-19 smo dobili tudi dober vpogled v to, kako slabo je strukturirano in definirano **študentsko delo**. Namen študentskega dela naj bi bil omogočiti pridobivanje delovnih izkušenj ter dodatnega zaslužka dijakom in študentom v času izobraževanja in ne zaslužek, ki omogoča preživetje. Izkazalo pa se je, da so številni študenti ostali brez sredstev za preživetje, kar je tudi področje, ki ga je potrebno v prihodnosti urediti.

Povečale so se številne duševne težave, še posebej **mladih s podeželja**, ki so bili še bolj potisnjeni ob rob. Mladim s podeželja je dodatno težavo pozročalo izobraževanje ali delo od doma, saj je na podeželju slaba dostopnost do širokopasovnega interneta. Poleg tega so posledice občutili mladi kmetje, ki so lastniki kmetij. Ustavitev nekaterih kanalov prodaje, znižanje cen, nezmožnost plačevanja prispevkov in kreditov, so le nekateri izmed izzivov, s katerimi so se in se bodo soočili mladi kmetje v nastali situaciji.

Za dodatne informacije smo vam na voljo na ana.stromajer@mss.si.

